

prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud: A. Cucerescu)
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: N. Simciuc, M. Guzun, I. Cotruță)

DECIZIE

05 februarie 2020

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Nicolae Craiu
Galina Stratulat

examinând recursul declarat de Întreprinderea cu Capital Străin „Jurnal de Chișinău Plus” Societate cu Răspundere Limitată, Constantin Cheianu, Anatol Durbală, reprezentăți de avocatul Dumitru Pavel,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci împotriva Întreprinderii cu Capital Străin „Jurnal de Chișinău Plus” Societate cu Răspundere Limitată, Constantin Cheianu și Anatol Durbală cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale,

împotriva deciziei din 19 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă :

La 10 martie 2016, Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci au depus cerere de chemare în judecată împotriva ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu și Anatol Durbală cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

În motivarea acțiunii au indicat că la 31 ianuarie 2016, postul de televiziune Jurnal TV, a difuzat emisiunea „Ora de ras”, unde de către promotorii emisiunii au fost arătate imagini denigratoare însoțite de comentarii insultătoare, calomnieri ce le-a afectat grav onoarea, demnitatea și reputația.

Au menționat că au apărut în cadrul emisiunii nominalizate în posturi de prostituate: pozele fetelor au fost atașate la poze a corpuri de femei îmbrăcate ca prostituate, iar în dreptul fiecărei poze corespunzător pozei a fost scris numele de: Cosovașa, Caramașa, Balaccișa, Alexașa.

Reclamanții au relatat că la 10 februarie 2016, s-au adresat postului de televiziune Jurnal TV, cu cerere prealabilă și au solicitat dezmințirea informațiilor denigratoare, cu scuzele de rigoare și dreptul la replică.

Or, la 15 ianuarie 2016, postul Jurnal TV, cu referire la cererea prealabilă, a oferit un răspuns, evaziv.

Ulterior, la 18 februarie 2016, reclamanții au expediat cereri prealabile și pârâților Constantin Cheianu și Anatol Durbală, la adresa de serviciu al acestora, însă, la 22 februarie 2016, cererile prealabile au fost remise, de către directorul Jurnal TV, pe motiv că Constantin Cheianu și Anatol Durbală nu au domiciliul sau viza de reședință în sediul companiei Jurnal TV.

Astfel, la 25 februarie 2016 reclamanții au depus interpelare către ÎS „CRIS „Registru”, în vederea stabilirii adresei de domiciliu ale pârâților Constantin Cheianu și Anatol Durbală.

La 03 martie 2016, fiind ridicate răspunsurile de la ÎS „CRIS Registru”, în aceeași zi, au fost expediate repetat cererile prealabile la adresa de domiciliu ale acestora, de către Constantin Cheianu fiind recepționat la 04 martie 2016, iar de către Anatol Durbală la 09 martie 2016.

De asemenea, au comunicat că pârâții Constantin Cheianu și Anatol Durbală au comentat verbal în emisiunea „Ora de ras” precum că Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci fac parte din cele „opt gagici politice de lux” și au anunțat public că și-au scos la vânzare conștiințele, pentru a crea platforma Na, Da, Dă”.

Reclamanții au remarcat că Victor Alexeev a activat în organele de drept, inclusiv în funcția de vice-comisar de poliție al or. Bender, locotenent-colonel de poliție, fiind pensionar al MAI al RM; Ghenadii Cosovan a activat în organele afacerilor interne ale MAI cu stagiul neîntrerupt din anul 1982 până în anul 2010, iar în anul 1992 a participat la acțiunile de luptă din or. Bender, participând la apărarea integrității și suveranității Republicii Moldova, fiind decorat cu ordinul „Ștefan cel Mare”; Anatolie Caraman deține gradul de locotenent-colonel, în perioada anilor 1979-2001, activând în armată națională, deținând funcții de Șef de Stat Major-comandant adjunct, comandant batalion mobil-operativ, comandant-adjunct pentru educație, protecție juridică a efectivului și cadre, comandant adjunct pentru lucru educativ și cadre, participant la luptele pentru apărarea independenței din 1992, iar Veaceslav Balacci a activat în cadrul Serviciului Vamal.

În concluzie reclamanții au menționat că nu au nimic în comun cu „prostituția” inclusiv cu „prostituția politică”, însă pârâții Constantin Cheianu și Anatol Durbală au indus în eroare publicul în privința faptelor, în mod conștient și intenționat.

De altfel, au indicat că pe pagina web www.jurnaltv.md, imaginile video au fost vizualizate de 14 569 de ori, redistribuite pe rețeaua de socializare „Facebook” - 413 de vizualizări, pe rețeaua de socializare „Однокласники” - 64 de vizualizări, totodată această emisiune a fost transmisă pe postul de televiziune Jurnal TV, la orele 21:15, atunci când telespectatorii, sunt în afara orelor de muncă, iar acest post de televiziune are acoperire pe republică.

Reclamanții au menționat că prezentatorii emisiunii „Ora de ras”, Constantin Cheianu și Anatol Durbală la 31 ianuarie 2016 au redat clar și explicit numele lor.

La 11 octombrie 2016, reclamanții au depus cerere de concretizare a pretențiilor prin care au solicitat de a obliga postul de televiziune Jurnal TV, în acordarea reclamanților, timpului în eter la aceeași emisiune „Ora de ras” difuzată la aceeași oră 21:15, ca și cea din 31 ianuarie 2016, pentru a-și exercita dreptul la replică și dezmințirea faptelor, calomniilor declarate de către Constantin Cheianu și Anatol Durbală cu obligarea ultimilor să-și ceară scuze publice și să dezmință informațiile false, în aceeași emisiune televizată „Ora de ras”, ora 21:15; a încasa

de la ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL în beneficiul lui Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci prejudiciul moral a câte 50 000 de lei pentru fiecare; a încasa câte 50 000 de lei de la Constantin Cheianu și Anatol Durbală în beneficiul lui Ghenadii Cosovan și Victor Alexeev pentru fiecare, cu titlu de prejudiciu moral.

Prin hotărârea din 06 iulie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci; a fost obligat postul de televiziune Jurnal TV, în acordarea timpului în eter la aceeași emisiune „Ora de ras” difuzată la aceeași oră 21:15, ca și cea din data de 31 ianuarie 2016, să dezmință faptele, calomniile declarate, cu conținutul: Se dezmințe textul care nu este veridic „Săptămâna trecută încă opt gagici politice de lux au anunțat public, că și-au scos la vânzare conștiințele, pentru a crea platforma Na, Da, Dă. Le-am remarcat printre ele pe Cosovașa, Caramașa, Balaccișa, Alexașa. Gagici cunoscute pentru tăvăleala deschisă pe care o practică la studiourile de la Publika TV”; a fost obligat Constantin Cheianu să-și ceară scuze publice pentru defăimare, în aceeași emisiune televizată „Ora de ras”, ora 21:15, de la Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci; a fost obligat Anatolie Durbală să-și ceară scuze publice pentru defăimare, în aceeași emisiune televizată „Ora de ras”, ora 21:15, de la Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci. În rest pretențiile din acțiunea au fost respinse.

La 13 iulie 2018, ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu și Anatolie Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel, au declarat apel împotriva hotărârii din 06 iulie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, iar la 16 noiembrie 2018 au depus apel motivat, prin care au solicitat casarea hotărârii cu emiterea unei decizii sub formă de încheiere, prin care cererea de chemare în judecată să fie scoasă de pe rol în temeiul art. 267 Cod de procedură civilă, sau casarea hotărârii primei instanțe în partea admiterii parțiale a acțiunii cu emiterea în această parte a unei noi hotărâri prin care cererea de chemare în judecată să fie respinsă integral.

Prin decizia din 19 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău a fost admis apelul declarat de ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu și Anatolie Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel; a fost casată integral hotărârea din 06 iulie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru cu emiterea unei noi hotărâri, prin care a fost admisă parțial acțiunea; a fost obligată ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, să acorde timp în eter la același post de televiziune, în aceeași emisiune și aceeași oră, ca și cea din 31 ianuarie 2016, și anume la Jurnal TV, emisiunea „Ora de Ras”, ora 21:15, să dezmință informațiile denigratoare cu conținutul: „Săptămâna trecută încă opt gagici politice de lux au anunțat public, că și-au scos la vânzare conștiințele, pentru a crea platforma Na, Da, Dă... Le-am remarcat printre ele pe: Caramașa, Cosovașa, Alexașa. Gagici cunoscute pentru tăvăleala deschisă pe care o practică la studiourile de la Publika TV”; au fost obligați Constantin Cheianu și Anatolie Durbală să-și ceară scuze publice pentru defăimare, în aceeași emisiune televizată „Ora de ras”, ora 21:15, de la Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci. În rest, pretențiile au fost respinse.

Pentru a decide astfel, instanța de apel, prin prisma art. 15, 16 din Cod civil, art. 7, 15, 24, 26 din Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23

aprilie 2010, în principiu a considerat că în principiu, hotărârea primei instanțe este întemeiată, însă dat fiind faptul că obligând postul de televiziune Jurnal TV, în acordarea timpului în eter la aceeași emisiune „Ora de ras” difuzată la aceeași oră 21:15, ca și cea din data de 31 ianuarie 2016, să dezmință faptele, calomniilor declarate cu conținutul menționat supra, instanța a nu a ținut cont de circumstanțele importante și relevante cauzei, hotărârea primei instanțe, a fost casată, cu emiterea unei noi hotărâri.

Instanța de apel a remarcat că comentariile și mențiunile prezentatorilor emisiunii cu referire la imaginea politico-socială a intimaților, în fapt întrunesc condițiile prevăzute la art. 7 alin. (1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23 aprilie 2010, și anume răspândirea judecăților de valoare fără substrat factologic suficient, care au lezat onoarei și demnitatea și reputația profesională a intimaților.

În aceeași ordine de idei, Colegiul a menționat că în litigiile ce țin de apărarea onoarei și demnității, obligațiunea probațiunii îi revine pârâtului, iar reclamantul urmează să demonstreze doar momentul răspândirii informației ponegritoare. Persoana lezată prin răspândirea unor relatări cu privire la fapte poate fi restabilită în drepturi dacă informația este falsă, este defăimătoare și permite identificarea persoanei vizate de informație.

Astfel, instanța de apel a reținut că pârâții/ apelanți Constantin Cheianu și Anatol Durbală, dar nici reprezentantul ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL nu au prezentat careva probe pertinente și concludente, ce ar demonstra veridicitatea celor enunțate în cadrul emisiunii „Ora de Ras”, neinvocând vreun substrat factologic pe care să fie bazate opiniile acestora.

Respectiv, instanța de apel a considerat demonstrat cert faptul că informația cu referire la intimați expusă într-o manieră artistico-umoristică, de parodie și pamflet, precum o tractează apelanții, întrunește toate cerințele prevăzute de lege pentru a fi apreciate ca judecată de valoare fără substrat factologic, iar Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci, fiind persoane lezate prin răspândirea acestora, au dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

La 16 august 2019, ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu, Anatol Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel, au declarat recurs, prin care au solicitat casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe, în partea admiterii acțiunii cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii.

În motivarea recursului au invocat că instanțele de judecată au aplicat eronat și au încălcat normele de drept material și procedural, fapt ce a dus la soluționarea greșită a cauzei, au fost apreciate arbitrar probele, iar erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pe când prima instanță a dat o apreciere corectă materialului probator în coroborare cu actele cauzei.

Recurenții în susținerea cererii de recurs au invocat argumente de fapt și de drept similare celor expuse pe parcursul examinării cauzei în instanțele inferioare.

În contextul prevederilor art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 19 iunie 2019.

Materialele cauzei atestă expedierea participanților la proces a copiei deciziei motivate prin scrisoarea de însoțire din 17 iulie 2019 (f.d. 183, Vol. II), dar la materialele cauzei lipsește dovada de recepționare a acesteia de către recurenți.

Astfel, recursul declarat la 16 august 2019, este în termen.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) Cod de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

La 16 septembrie 2019, prin scrisoarea de însoțire nr. 2ra-1981/19, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimaților copia cererii de recurs cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței timp de o lună de la data recepționării (f.d. 203, Vol. II).

Conform avizelor de recepție intimații Ghenadii Cosovan și Veaceslav Balacci au recepționat scrisorile la 18 septembrie 2019 și respectiv 20 septembrie 2019 (f.d. 211-212, Vol. II), iar intimații Victor Alexeev și Anatolie Caraman nu au recepționat scrisorile, care au fost restituite instanței de recurs cu mențiunea „plecat” și „nereclamat” (f.d. 205-210, Vol. II.).

Astfel, la 30 septembrie 2019, reprezentantul intimaților, avocatul Taisia Cernit, a depus referință, la recursul ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu, Anatol Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel, prin care a solicitat respingerea acestuia ca inadmisibil. (f.d. 213-214, Vol. II)

Prin încheierea din 18 decembrie 2019 a Curții Supreme de Justiție recursul declarat de ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu, Anatol Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel, a fost considerat admisibil și a fost fixat spre examinare într-un complet de 5 judecători, în vederea examinării fondului recursului.

În conformitate cu articolele 441 și 444 din Codul de procedură civilă, recursurile s-au examinat de un complet de 5 judecători, fără înștiințarea participanților la proces, însă data și ora ședinței a fost plasată pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererea de recurs și referință au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În esență, recurenta și intimații au avut posibilitate să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse.

Verificând decizia din 19 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și, după caz, hotărârea din 06 iulie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că se impune admiterea recursului și casarea actelor judecătorești contestate, în parte, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Colegiul judiciar consideră necesar să menționeze că nu va formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument al recurenților, ci va analiza doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze (a se vedea cauza *Garda Ruiz vs Spania* (Marea Cameră), 21 ianuarie 1999, parag. 26; *Moreira Ferreira vs Portugalia* (nr. 2) (Marea Cameră); 11 iulie 2017, parag. 84, 98).

În vederea respectării articolului 432 alin. (5) din Codul de procedură civilă, Colegiul lărgit nu a identificat niciun indiciu care, la prima vedere, ar putea ridica probleme de drept specificate la alin. (3) din articolul citat. Mai mult, recurenții nu au prezentat obiecții în privința acestui aspect procedural.

Esența articolelor 432 și 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă oferă instanței de recurs competența de a efectua un control al legalității deciziei atacate, nu și a temeiniciei acesteia. Astfel, se vor reține circumstanțele de fapt, privite în ansamblu, care au fost prezentate de părți și stabilite de instanțele de judecată în fazele procesual anterioare, cu excepția situației în care constatările lor pot fi considerate arbitrare sau vădit nerezonabile.

În debut, Colegiul atestă că, în speță, Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci revendică apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale pretinse a fi lezate de către jurnaliștii Constantin Cheianu și Anatol Durbală în cadrul emisiunii televizate „Ora de ras”, realizată de „Jurnal TV” și difuzată la 31 ianuarie 2016.

În acest sens, reclamantii au invocat că au apărut în cadrul emisiunii nominalizate în posturi de prostituate: pozele fețelor au fost atașate la poze a corpuri de femei îmbrăcate ca prostituate, iar în dreptul fiecărei poze corespunzător pozei a fost scris numele de: Cosovașa, Caramașa, Balaccișa, Alexașa, imagini care au fost însoțite de comentariu verbal insultător, denigrator, fapte false ce lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională a acestora: „A venit timpul să oficializăm în Moldova prostituția, prostituția politică pe care mai ales pe față o practică reprezentanții înaltei clasei politice de la noi. Săptămâna trecută încă opt gagici politice de lux au anunțat public, că și-au scos la vânzare conștiințele, pentru a crea platforma Na, Da, Dă. Le-am remarcat printre ele pe: Caramașa, Cosovașa, Balaccișa, Alexașa. Gagici cunoscute pentru tăvăleala deschisă pe care o practică la studiourile de la Publica TV.” Apoi un personaj animat-vampir, se adresează unor alte patru personaje animate negative pe numele: „Caramașa, Cosovașa, Balaccișa, Alexașa”, cărora le ordonă să formeze o clonă a platformei „Da” - „Dreptate și adevăr”, comentarii care nu au substrat factologic. Acestea fiind de rea-credință, insultătoare/ jignitoare și care au urmărit scopul calomnieriilor lor, care le aduc atingere onoarei și reputației lor.

Analizând memoriul hotărârii primei instanțe și a deciziei instanței de apel, Colegiul atestă că acestea nu au elucidat multiaspectual circumstanțele care au importanță pentru justa soluționare a disensiunii, circumstanță care în esență a dus la aprecierea greșită a raportului material litigios.

Astfel, instanțele de judecată fond nu au ținut cont de scopul specific al prezentului litigiu, și anume de faptul că statul nu trebuie să intervină în mod tranșant în relația dintre sursele mass-media și persoanele ce revendică apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, deoarece presa, și în general instituția audiovizualului, sunt independente.

Or, conform art. 4 din Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23 aprilie 2010, statul garantează libertatea de exprimare a mass-mediei. Nimeni nu

poate interzice sau împiedica mass-media să răspândească informații de interes public decât în condițiile legii. Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public. Pe lângă garanțiile prevăzute la art. 3, libertatea de exprimare a mass-mediei admite și un anumit grad de exagerare sau chiar provocare, cu condiția să nu se denatureze esența faptelor.

Respectiv, la judecarea cauzei, instanțele ierarhic inferioare nu au stabilit hotarul echitabil între dreptul la libertatea de exprimare a jurnaliștilor Constantin Cheianu și Anatol Durbală în cadrul emisiunii televizate „Ora de ras”, realizată de „Jurnal TV” și difuzată la 31 ianuarie 2016, și dreptul la onoare, demnitate și reputație profesională a lui Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci, adică hotarul între permisibil și blamabil.

În acest sens, urma a se ține cont de regulile stabilite prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care trebuie să fie considerate un criteriu esențial în aprecierea legitimității aplicării unei restrângeri în exercitarea libertății de exprimare. Or, în procesul examinării litigiilor privind libertatea de exprimare, Curtea a stabilit o serie de principii și caracteristici specifice acestei categorii de litigii, care trebuie respectate întrutotul pentru a proteja interesul public. Aceste criterii se manifestă prin cercetarea rezonabilă și buna credință a răspânditorului, rolul de „câine de pază” al presei într-o societate democratică, dreptul publicului de a primi informație etc.

Nu în ultimul rând, pentru a da o apreciere corectă presupuselor informații denigratoare, urma a fi identificat statutul persoanelor care pretind încălcarea dreptului la onoare, demnitate și reputație profesională. În condițiile speței, această circumstanță este una crucială, iar omisiunea acestui fapt din partea instanțelor inferioare a succedat soluționarea greșită a disensiunii deferită spre judecare. Or, Victor Alexeev a activat în organele de drept, inclusiv în funcția de vice-comisar de poliție al or. Bender, locotenent-colonel de poliție, fiind pensionar al MAI al RM; Ghenadii Cosovan a activat în organele afacerilor interne ale MAI cu stagiu neîntrerupt din anul 1982 până în anul 2010, iar în anul 1992 a participat la acțiunile de luptă din or. Bender, participând la apărarea integrității și suveranității Republicii Moldova, fiind decorat cu ordinul „Ștefan cel Mare”; Anatolie Caraman deține gradul de locotenent-colonel, în perioada anilor 1979-2001, activând în armată națională, deținând funcții de Șef de Stat Major-comandant adjunct, comandant batalion mobil-operativ, comandant-adjunct pentru educație, protecție juridică a efectivului și cadre, comandant adjunct pentru lucru educativ și cadre, participant la luptele pentru apărarea independenței din 1992, iar Veaceslav Balacci a activat în cadrul Serviciului Vamal.

Această circumstanță reliefează o altă caracteristică la stabilirea faptului dacă informația răspândită în mass-media în privința personalității acestora aduce sau nu lezări onoarei, demnității și reputației profesionale.

La capitolul dat urma a se aplica principiul diferențierii de opinii și că toate materialele publicistice care conțin învinuiri politice sunt apreciate că exprimă opiniile autorului.

Respectiv, în litigiile în care o persoană politică, adică pentru care „a face politică” este o profesie, invocă ingerința în viața privată și profesională din partea

unei surse mass-media, urmează a fi aplicate cu totul alte principii decât cele generale.

Astfel, urmează a se ține cont de faptul dacă: 1) discuția este politică; 2) reclamantul are statut special de politician care a acceptat implicit critica vehementă; și 3) pârâtul are și el statut special fiind implicat profesional în luptă politică și având protecția suplimentară respectivă.

Coroborând aceste principii, instanța de judecată urma să asigure echilibrul între dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, pe de o parte, și pe de altă parte dreptul la libertate de exprimare, la gândire, la opinie, la informație, dreptul de a primi, transmite și difuza informația pe căile legal admisibile.

Or, conform art. 32 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

Principiul dat garantează fiecăruia libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin orice mijloc legal posibil. Acesta cuprinde de altfel și libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații, ori idei fără amestecul autorităților publice.

Deopotrivă, libertatea de exprimare este consfințită și de art. 10 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, care în § 1 statuează că orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

Dreptul la libertatea de exprimare reprezintă unul dintre pilonii de bază ai unei societăți democratice, una dintre condițiile de bază pentru progresul și dezvoltarea oricărei persoane. Astfel, art. 10 din Convenție se aplică nu doar în cazul „informațiilor” sau „ideilor” inofensive, care sunt percepute favorabil sau care atrag indiferență, ci și în cazul informațiilor și ideilor care șochează, deranjează sau ofensează statul sau o parte din populație. Acestea sunt cerințele pluralismului, ale toleranței și ale gândirii libere, fără de care nu poate exista o „societate democratică”. Aceasta înseamnă că orice „formalitate”, „condiție”, „restricție” sau „penalitate” impusă în această privință trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit (cauza *Handyside v. Regatul Unit*, hotărârea din 7/12/1976, § 49).

De asemenea, libertatea de exprimare acoperă o gamă largă de forme și mijloace de exprimare, inclusiv ilustrarea politicianilor în scene obscene cu caracter sexual (cauza *Vereinigung Bildender Kunstler v. Austria*, hotărârea din 25/01/2007).

În cauza *Sokolowski v. Polonia*, hotărârea din 29/03/2005, § 44, Curtea a subliniat că fiecare persoană decide modalitatea în care își exprimă gândurile în vederea atingerii scopurilor urmărite, deoarece art. 10 din Convenție protejează atât manifestarea, cât și transmiterea și recepționarea mesajului respectiv.

Continuând șirul logic al ipotezei descrise, Colegiul învederează că art. 10 din Convenție oferă o protecție largă presei, care acoperă și măsurile provizorii de a înceta, chiar și temporar, publicarea materialelor jurnalistice.

Astfel, se deduce că pericolele inerente acestor limitări presupun o analiză mai prudentă prin prisma art. 10, fiindcă atât timp cât se discută limitarea libertății presei și având în vedere caracterul „perisabil” al știrilor, amânarea publicării acestora, chiar și pentru o perioadă scurtă, le-ar putea priva de orice valoare și interes.

Implicit condițiilor speței, Colegiul consideră și cauza Ziembinski v. Polonia nr. 2 (hotărârea din 05 iulie 2016), în care Curtea a constatat violarea art. 10 din Convenție pentru faptul că un jurnalist a fost condamnat penal și impus la plata unei amenzi pentru un articol zeflemitor la adresa oficialilor guvernamentali locali, prin care îi numise pe primarul de district și pe unul dintre oficiali „boși leneși” și îl descria ca fiind un „idiot”, un „redus mintal” și un „încuiat”.

Înalta Curte de la Strasbourg a statuat că atunci când s-a analizat articolul, trebuiau avute în vedere caracterul satiric al textului și ironia care stătea la baza acestuia. Folosirea sarcasmului și a ironiei fusese perfect compatibilă cu exercițiul libertății de exprimare a unui jurnalist. Totuși, tribunalele naționale nu au ținut cont suficient de aceste particularități. Or, proferarea insultelor împotriva oficialilor guvernamentali locali, inclusiv împotriva unui primar care, ca politician local ales, putea fi supus unor critici mai aspre decât persoanele private.

Coroborând conjunctura relevată, Colegiul vădește că la judecarea cauzei instanțele inferioare au ignorat faptul că reclamantii Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci au statut de politician, datorită trăsăturilor politice ale activității acestora, care au acceptat implicit critica vehementă, iar pârâtul are statut special fiind implicat profesional în luptă politică și având protecția suplimentară respectivă, prin prisma art. 10 din Convenție.

Cu referire la fondul cauzei, Colegiul apreciază că libertatea jurnalistică, care are rolul de „câine de pază” într-o societate democratică, acoperă gradul de exagerare și/ sau provocator al afirmațiilor făcute de către jurnaliștii Constantin Cheianu și Anatol Durbală în cadrul emisiunii televizate „Ora de ras”, realizată de „Jurnal TV” și difuzată la 31 ianuarie 2016.

Or, libertatea de exprimare constituie unul dintre pilonii principali ai unei societăți democratice, iar excepțiile care permit restricționarea dreptului la libertatea de exprimare, inclusiv a ideilor și informațiilor care offensează, deranjează sau șochează, trebuie interpretate restrictiv, pe când necesitatea limitării trebuie probată în mod convingător. Deși nu trebuie să depășească limitele stabilite prin art. 10 § 2, este de datoria presei de a comunica informații și idei de interes public, iar publicul are dreptul să le recepționeze. În caz contrar, presa nu și-ar putea manifesta rolul său vital de „câine de pază” (acuza Sunday Times v. Regatul Unit (nr.2)).

Respectiv, se atestă că, în condițiile speței, recurenții nu au trecut peste limitele admisibile ale libertății de exprimare și a protecției presei, deoarece privarea de libertate pentru o faptă comisă în legătură cu activitatea presei poate fi compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor doar în circumstanțe excepționale, cum ar fi instigarea la ură sau la violente.

Mai mult decât atât, instanța de recurs opinează că caracterul defăimător al informației răspândite de jurnaliștii Constantin Cheianu și Anatol Durbală în cadrul emisiunii televizate „Ora de ras”, realizată de „Jurnal TV” și difuzată la 31 ianuarie 2016 nu poate fi prezumat. Aceste circumstanțe fiind necesar a fi dovedite de reclamant, or, conform prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea cu privire la

libertatea de exprimare nr. 64 din 23 aprilie 2010, reclamantul trebuie să dovedească următoarele: a) pârâtul a răspândit informația; b) informația îl vizează și este defăimătoare; c) informația constituie o relatare cu privire la fapte și este în esență falsă; sau d) judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient; e) existența și cuantumul prejudiciului cauzat.

În condițiile speței, însă, reclamantii/ intimați nu au probat prin ce se manifestă „caracterul defăimător” al informației răspândite de jurnaliștii Constantin Cheianu și Anatol Durbală în cadrul emisiunii televizate „Ora de ras”, realizată de „Jurnal TV” și difuzată la 31 ianuarie 2016, din moment ce această informație urma a fi interpretată satiric și cu ironia, care stătea la baza acesteia.

În speță, la baza litigiului se află interpretarea artistico-umoristică și de pamflet a activității politice a intimaților, care, la 27 ianuarie 2016 au declarat despre crearea unei mișcări politice - Platforma Dreptate și Adevăr, în condițiile în care în societate activa Platforma Demnitate și Adevăr, mișcare ce organiza proteste împotriva guvernării. Crearea acelei platformă-clonă, cu același acronim (PDA), a fost intens mediatizată la canalele de televiziune din țară, înțelegându-se clar că este vorba despre o intenție de deturnare a protestului civic și derutare a cetățenilor țării, prin scoaterea în frunte a intimaților, ca lideri a noii mișcări politice.

În situația creată, Colegiul consideră întemeiată afirmația recurenților prin care au indicat că în cadrul emisiunii umoristice, având ca temei conduita duplicitară a intimaților, a fost realizat un pamflet, fiind asimilați intimații, care și-au arogat rolul de lideri ai unei mișcări politice, cu femei de purtare ușoară, în sensul politic – „curve politice”, „prostitute politice”.

Mai mult, din cererea de chemare în judecată nu se întrevede dacă aceste informații nu sunt veridice, constituie judecăți de valoare fără un substrat factologic suficient, sau injurii, pe când prevederile art. 7 din Legea privind libertatea de exprimare, diferențiază 3 tipuri de lezare a onoarei, demnității sau reputației profesionale: răspândirea relatărilor false cu privire la fapte; răspândirea judecăților de valoare fără substrat factologic suficient; injuria.

Este cert că litigiul dat nu are ca bază injuria, dat fiind că astfel de afirmații lipsesc. În partea ce ține de relatări false sau judecăți de valoare, instanța remarcă că aceste afirmații nu reprezintă nimic altceva decât niște judecăți de valoare, bazate pe un substrat factologic suficient, expuse într-o formă artistico-umoristică, de pamflet, care a avut ca temei conduita improprie, duplicitară, a intimaților ca și politicieni.

Astfel, se atestă că prima instanță nici nu s-a mai pronunțat asupra acestor argumente a pârâților, pe când instanța de apel a determinat că litigiul dat are ca obiect niște judecăți de valoare (nu fapte și nici injurii), însă a indicat că aceste judecăți de valoare „nu au un substrat factologic suficient”

În acest sens, Colegiul menționează că la judecarea acestor categorii de litigii, instanțele de judecată trebuie să țină cont de specificul noțiunii de „judecată de valoare”, care prezumă că persoana nu poartă răspundere pentru părerea expusă în privința unor evenimente, circumstanțe etc., veridicitatea căroră este imposibil de a se demonstra. Respectiv urmează a face o distincție clară între fapte și judecăți de valoare.

Conform art. 2 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, judecata de valoare este definită ca o opinie, un comentariu, o teorie sau o idee care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit.

Judecată de valoare fără substrat factologic suficient reprezintă judecată de valoare care se bazează pe fapte care nu au avut loc sau pe fapte care au avut loc, dar a căror expunere este denaturată până la falsitate.

Cerința de a dovedi veridicitatea judecăților de valoare este imposibil de a fi îndeplinită, deoarece adevărul afirmațiilor ce constituie judecăți de valoare nu poate fi dovedit, iar invocarea probei verității în acest caz ar constitui o încălcare a libertății de exprimare, parte fundamentală a dreptului asigurat de art. 10 din Convenția Europeană (pct. 61 din Hotărârea CEDO din 21.12.2004 - cazul Busuioc c. Moldovei, cazul Jerusalem c. Austriei nr.26958/95, pct.42).

Totodată, chiar și atunci când o declarație constituie o judecată de valoare, proporționalitatea unei imixțiuni poate depinde de faptul dacă există o bază faptică suficientă pentru declarația respectivă, deoarece chiar și o judecată de valoare, cu o bază faptică care s-o sprijine, poate fi excesivă (Hotărârea CEDO din 01.07.1997 pronunțată în cazul Obershlik c. Austriei).

Totodată, în litigiile din această categorie, urmează a se ține seama și de tonul echilibrat al informației difuzate în presă sau în altă modalitate, limbajul moderat utilizat, de convingerea că informația a fost difuzată cu bună-credință și în concordanță cu principiile jurnalismului ce implică responsabilități (Hotărârea CEDO din 23.10.2007, cazul Flux și Samson c. Moldovei; Hotărârea CEDO din 11.10.2005, cazul Savițchi c. Moldovei).

Caracterul defăimător al informației nu se prezumă. Acest fapt trebuie dovedit de reclamant conform prevederilor art. 24 alin. (1) lit. b) din Legea privind libertatea de exprimare.

De regulă, defăimătoare sunt considerate acele informații care relatează despre încălcarea legilor și a normelor de conviețuire (normele morale), și astfel fac ca persoana să fie condamnată moral de opinia publică sau de unii indivizi în particular. Legislatorul nu concretizează care sunt informațiile defăimătoare.

La determinarea caracterului defăimător al informației, urmează a se reține că unele informații pot fi calificate atât ca defăimătoare, cât și lipsite de acest caracter, în funcție de modul de percepere, de aprecierea subiectivă, de situația concretă, de context, de persoanele în rândul cărora este răspândită informația.

„Defăimarea” este un fenomen relativ, stabilirea acesteia necesită o examinare minuțioasă, analiza riguroasă a argumentelor părților. În cazul existenței unor dubii rezonabile cu privire la caracterul defăimător al informației, situația se va interpreta împotriva restricționării libertății de exprimare conform art. 25 alin. (6) din Legea privind libertatea de exprimare.

Așadar, Colegiul reamintește că art. 3 alin. (1) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, oferă tuturor persoanelor dreptul la libertatea de exprimare. Un rol special în acest sens îl are presa, care are sarcina de „câine public de pază” al democrației, libertatea de exprimare a căreia, totodată, este garantată și prin prisma art. 4 din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

Din acest motiv, libertatea de exprimare a mass-media se bucură de garanții suplimentare prevăzute de art. 11, alin. (3), art. 13 alin. (1), art. 28 alin. (2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare.

Libertatea de exprimare protejează atât conținutul, cât și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează (art. 3 alin. (2) din Legea cu privire la libertatea de exprimare). Dreptul la libertatea de exprimare este aplicabil nu numai în cazul unei informații sau „idei” care sunt primite în mod favorabil sau privite ca inofensive sau ca o chestiune de indiferență, dar și al celei care ofensează, șochează sau deranjează Statul sau orice parte a comunității.

Jurisprudența CEDO a delimitat trei categorii principale de exprimare - politică, artistică și comercială, acordându-i cea mai mare importanță protecției exprimării politice, care a fost definită foarte larg, astfel încât să includă discursurile privind toate chestiunile de interes public general.

În sensul art. 10 din Convenția Europeană, art. 32 din Constituția RM și art. 9 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, persoanele particulare se bucură de un drept larg de a critica liderii politici, oficialitățile, guvernele și instituțiile statale, și ele pot fi pedepsite în ordin civil sau penal în cazul în care criticile lor sunt false din punct de vedere factologic sau sunt excesiv de ofensatoare.

Limitele criticii acceptabile în adresa personalităților publice sau a organismelor guvernamentale sunt mai largi decât ale celei în adresa persoanelor particulare, și, în general, sunt mai largi atunci când nu sunt criticate persoane nominalizate.

Mai mult, Colegiul reține că, în conformitate cu art. 3 și 4 din Declarația despre libertatea disputelor politice în mass-media, adoptată la 12 februarie 2004 la întrunirea a 872-a a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, precum și cu regulile minime referitor la răspunderea presei, a televiziunii, radioului și altor mijloace de informare în masă, adoptate la cea de a 11-a Conferință a judecătorilor cu tematica „Justiția și mass-media”, desfășurată la Cracovia în perioada 25-26 aprilie 2005, personalitățile politice, care se străduie să-și impună opinia politică, prin însăși acest fapt, își exprimă acordul de a fi supuși aprecierilor publice și criticii în mass-media.

Politicienii în mod inevitabil și conștient trebuie să accepte verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă, atât din partea jurnaliștilor, cât și a marelui public, și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță. Cerințele lor de a fi protejați prin prisma art. 10 al Convenției și art. 7, 10 și 11 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, trebuie cântărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice (cazul *Lingens c. Austriei*, hotărârea din 08 iulie 1986).

La caz, Colegiul constată că și recurenții sunt sub protecția acestor reglementări, atât timp cât însăși intimații au ieșit public cu o intenție politică.

De altfel, art. 4 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, prevede aspectele specifice ale libertății de exprimare a mass-media. Sarcina mass-media este de a informa publicul despre informațiile de interes public. Informația răspândită de mass-media poate conține exagerări și chiar provocări, însă trebuie să fie suficient de exactă pentru a nu dezinforma, deziderate de la care, în speță, pârâții/ recurenți nu au deviat.

De asemenea, în sensul art. 7 alin. (8) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor.

La acest aspect, chiar în jurisprudența CEDO s-a statuat că stilul jurnalistic constituie o parte a comunicării ca formă de expresie, fiind astfel protejat,

împreună cu conținutul expresiei, iar exprimarea jurnalistică poate fi asezonată cu percepții personal-subiective sau cu formule nu întotdeauna adecvate, esențial fiind ca pentru a rămâne sub protecția art. 10 din Convenție, limbajul utilizat să nu fie subordonat unicului scop de a insulta (...), nefiind permis ca satira să conducă la mesaje jignitoare, la atacuri personale.

Altfel spus, satira se menține în limitele sferei licitului dacă respectă drepturile personalității și, ca atare, trebuie să păstreze o anumită măsură și mai ales, nu trebuie să se apeleze la această formă de exprimare cu intenția de a prejudicia.

Respectiv, Colegiul ajunge la concluzia că jurnaliștii Constantin Cheianu și postul de televiziune „Jurnal TV”, care au difuzat emisiunea televizată „Ora de ras”, sunt sub protecția articolului 10 din Convenție, deoarece informația a fost proferată în manieră satirică/ sarcastică, și este perfect compatibilă cu exercițiul libertății de exprimare a unui jurnalist.

La caz, urmează a fi învederat faptul că limitarea în libertatea de exprimare a unui jurnalist în contextul dezbaterei unei probleme de interes public în privința unui politician, îndeosebi de rang înalt, constituie o încălcare a articolului 10 din Convenție (cauza Flux v. Moldovei (nr.4), hotărârea din 12 februarie 2008).

Conjunctura relevată denotă netemeinicia acțiunii depuse de Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

De asemenea, Colegiul învederează, cu referire la argumentele recurenților despre nerespectarea procedurii prealabile de soluționare a litigiului pe cale extrajudiciară, că precum reiese din circumstanțele cauzei, inițial adresării cu acțiune în judecată, la 10 februarie 2016, Ghenadii Cosovan, Anatolie Caraman, Alexeev Victor și Veaceslav Balacci au depus în adresa Jurnal TV o cerere prealabilă, prin care au solicitat dezmințirea informațiilor denigratoare, cu scuzele de rigoare și dreptul la replică. Respectiv, procedura prealabilă prevăzută de Lege, a fost respectată, iar faptul că în cererea prealabilă depusă la sediul ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL - str. Vlaicu Pîrcălab 63 (entitate care gestionează de fapt postul de televiziune „Jurnal TV”) nu a fost indicată persoana juridică titulară a sursei media și că nu este identificată informația ce se consideră defăimătoare, nu se regăsesc circumstanțele care demonstrează că informația este în esență falsă sau circumstanțele care demonstrează că judecățile de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient, nu scutește pârâtul de a remedia problema iscată în urma activității media prestate.

Cu referire la argumentele recurenților despre faptul că reclamanții/ intimați au omis termenul legal de înaintare a cereri prealabile către Constantin Cheianu și Anatol Durbală, și că cererile prealabile au fost înaintate abia la 03 martie 2016, Colegiul menționează că din necunoaștere a locului domicilierei acestora, inițial pretențiile față de Constantin Cheianu și Anatol Durbală au fost depuse la sediul ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL - str. Vlaicu Pîrcălab 63, unde activează în calitate de prezentatori TV, iar, ulterior, recepționând informația de la ÎS „CRIS Registru”, pretențiile au fost expediate repetat, deja la domiciliul lui Constantin Cheianu și Anatol Durbală. Respectiv, Colegiul constată că, în limita informației de care dispuneau, reclamanții/ intimați au respectat procedura prealabilă, însă din motive de formalitate excesivă, solicitările de remediere a problemei apărute, au fost lăsate fără soluționare.

Coroborând ipotezele relevate, Colegiul ajunge la concluzia că, la judecarea cauzei, prima instanță și instanța de apel au interpretat și aplicat eronat normele legale naționale și internaționale ce guvernează raportul material-litigios, iar drept consecință au pronunțat soluții greșite și nemotivate.

Astfel, ținând cont de cele expuse supra, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia necesității admiterii recursului declarat de ÎCS „Jurnal de Chișinău Plus” SRL, Constantin Cheianu, Anatol Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel, și casării integrale a deciziei din 19 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 06 iulie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru cu pronunțarea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii.

În conformitate art. 445 alin. (1) lit. b) și art. 445 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Întreprinderea cu Capital Străin „Jurnal de Chișinău Plus” Societate cu Răspundere Limitată, Constantin Cheianu, Anatol Durbală, reprezentați de avocatul Dumitru Pavel.

Se casează decizia din 19 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 06 iulie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci împotriva Întreprinderii cu Capital Străin „Jurnal de Chișinău Plus” Societate cu Răspundere Limitată, Constantin Cheianu și Anatol Durbală cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, și se emite o hotărâre nouă, prin care:

Se respinge ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadii Cosovan, Victor Alexeev, Anatolie Caraman și Veaceslav Balacci împotriva Întreprinderii cu Capital Străin „Jurnal de Chișinău Plus” Societate cu Răspundere Limitată, Constantin Cheianu și Anatol Durbală cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu

Galina Stratulat